

Ivan Sergejevič Turgenjev
LOVČEVI ZAPISKI

prevedla Urša Zabukovec

Dihur in Kalinič

Kdor je že kdaj potoval iz Bolhovskega okraja v Žizdrinskega, je verjetno osupnil nad veliko razliko med ljudmi v Orlovski in Kaluški guberniji. Orlovski mužik je nizek, rahlo zgrbljen, čemerer, gleda izpod čela, živi v zanikrnih trepetlikovih bajticah, hodi na tlako, z ničimer ne kupčuje, slabo je in nosi čevlje iz ličja; kaluški mužik plačuje davek, živi v prostornih borovih bajtah, je visok, gleda drzno in veselo, ima čist in bel obraz, kupčuje z oljem in katanom, ob praznikih pa hodi v škornjih. Orlovska vas (v mislih imamo vzhodni del Orlovske gubernije) se navadno razlega sredi zoranih polj, blizu grape, ki so jo nekako spremenili v blaten ribnik. Razen redkih rakit, ki so od nekdanj tam, in dveh ali treh mršavih brez, celo vrsto* naokrog ne vidiš nobenega drevesa; bajta ob bajti, vse pa na debelo pokrite z gnilo slamo ... Nasprotno pa kaluško vas v večjem delu obdaja gozd; bajte stojijo malo bolj narazen in pokonci, pokrite so z deskami; vrata se tesno zapirajo, plot na zadnjem dvorišču nima lukenj, se ne nagiba navzven in ne vabi v goste vsakega prašiča, ki pride mimo ... Tudi lovcem se v Kaluški guberniji bolje godi. V Orlovski guberniji bodo čez kakšnih pet let izginili še zadnji gozdovi in steljniki, močvirij pa že tako ali tako ni; nasprotno pa se v Kaluški zaščiteni gozdovi raztezajo tudi po sto vrst daleč, močvirja pa na desetine, ni še izumrl plemeniti ptič ruševca, polno je dobrodušnih kljunačev, neumorne jerebice pa s svojim sunkovitim vzletanjem veselijo in strašijo lovca in psa.

Ko sem kot lovec obiskal Žizdrinski okraj, sem se na polju seznanil z manjšim posestnikom Polutikinom, strastnim lovcom in potemtakem čudovitim človekom. Resda je imel tudi nekaj slabosti: snubil je recimo vse bogate neveste v guberniji, in ko so ga povsod

* Vrsta – dolžinska mera, približno 1050 m. (Op. prev.)

odsloveli, je s strtim srcem izlival svojo žalost znancem in prijateljem, staršem nevest pa še naprej pošiljal v dar kisle breskve in druge nezrele sadove s svojega vrta; rad je ponavljal eno in isto šalo, ki se ji kljub temu, da se je gospodu Polutikinu zdela vrhunska, nikoli nihče ni smejal; hvalil je spise Akima Nahimova in povest *Pinno*; jecljal je; svojega psa je klical Astronom; namesto *morda* je govoril *morebiti* ter si doma omislil francosko kuhinjo, skrivnost katere je bila po mnenju njegovega kuharja v popolni spremembi sleherne jedi: meso je imelo pri tem mojstru okus po ribi, riba po gobah, makaroni po smodniku, po drugi strani pa se v juhi ni znašel noben korenček, ki ne bi imel oblike romba ali trapeza. A če odmislimo te redke in nepomembne hibe, je bil gospod Polutikin, kot že rečeno, čudovit človek.

Že prvega dne najinega poznanstva me je gospod Polutikin povabil, naj prespim pri njem.

»Do mene je kakšnih pet vrst,« je dodal, »peš bo kar daleč; oglašiva se najprej pri Dihurju.« (Naj mi bralec dovoli, da ne navajam njegovega jecljanja.)

»Kdo pa je Dihur?«

»Moj mužik ... Čisto blizu živi.«

Odpravila sva se k njemu. Sredi gozda je na goli in urejeni jasi stala osamljena Dihurjeva domačija. To je bilo nekaj borovih brunaric, povezanih s plotom; pred glavno bajto je bil dolg napušč, ki so ga podpirali tanki stebrički. Vstopila sva. Sprejel naju je mlad fant, star kakšnih dvajset let, visok in lep.

»O, Fedja! Je Dihur doma?« ga je vprašal gospod Polutikin.

»Ne, Dihur je šel v mesto,« je odgovoril fant, se nasmehnil in pokazal vrsto snežno belih zob. »Naj vprežem koleselj?«

»Ja, brat, koleselj. Pa še kvas nama prinesi.«

Stopili smo v hišo. Niti ena suzdalska slika ni pokrivala čistih sten iz brun; v kotu je pred težko ikono v srebrnem okvirju brlela lučka;

lipovo mizo so pred kratkim ostrgali in poribali; med bruni in pokenskih podbojih niso tekali živahni švabi in se skrivali zamišljeni ščurki. Mladi fant se je kmalu pojavil z velikim belim vrčem, polnim okusnega kvasa, z ogromnim krajcem pšeničnega kruha in z ducatom nasoljenih kumaric v leseni skledici. Vsa ta živila je odložil na mizo, se naslonil na vrata in naju nasmejano gledal. Nisva še do konca pojedla prigrizka, ko je pred verando že zaropotal koleselj. Odšla sva ven. Kodrast in rdečeličen poba, star kakšnih petnajst let, je sedel na kozlu in komaj obvladoval rejenega lisastega žrebca. Okrog koleslja je stalo kakšnih šest mladih korenjakov, ki so bili zelo podobni drug drugemu in Fedju.

»Sami Dihurjevi fantje!« je pripomnil Polutikin.

»Sami Dihurčki,« je poprijel Fedja, ki je prišel za nama na verando, »a to še niso vsi: Potap je v gozdu, Sidor pa je šel s starim Dihurjem v mesto ... Vasja,« je nadaljeval in se obrnil k vozniku, »glej, da boš hiter, gospodo pelješ. Le ko vas bo rukalo, malo upočasni, da ne boš uničil koleslja in gospodi razdražil želodca!«

Ostali Dihurčki so se ob Fedjevi šali namuznili.

»Še Astronomu pomagajte na voz!« je slavnostno vzkliknil Polutikin. Fedja je vidno zadovoljen dvignil psa, ki se je prisiljeno dobrikal, in ga položil na dno koleslja. Vasja je popustil vajeti, premaknili smo se.

»Tole je pa moja pisarna,« mi je nenadoma rekel gospod Polutikin in pokazal na majhno nizko hišico, »bi si jo ogledali?«

»Pa dajva.«

»Zdaj je prazna,« je pripomnil, medtem ko je lezel s kolesja, »a se jo vseeno spleča pogledati.«

Pisarna je imela dve prazni sobi. Paznik, zgrbljen starček, je pritekel z zadnjega dvorišča.

»Pozdravljeni, Minjajič,« je rekel Polutikin, »kje pa je voda?«

Zgrbljeni starček je izginil in se takoj spet prikazal s steklenico vode in dvema kozarcema.

»Poskusite,« mi je rekel Polutikin, »to je moja dobra studenčnica.« Spila sva vsak po en kozarec, starček pa se nama je klanjal.

»No, zdaj greva pa lahko naprej,« je dejal moj novi prijatelj. »V tej pisarni sem trgovcu Allilujevu prodal štiri desetine gozda po ugodni ceni.«

Sedla sva v koleselj in čez pol ure že zapeljala na dvorišče gospodarjevega doma.

»Povejte mi, prosim,« sem med večerjo vprašal Polutikina, »zakaj Dihur živi ločeno od vaših ostalih mužikov?«

»Vam bom povedal, zakaj: zato, ker je to pameten mužik. Pred kakšnimi petindvajsetimi leti mu je zgorela bajta, takrat je prišel k mojemu pokojnemu očetu in mu rekel: ‚Dovolite mi, Nikolaj Kuzmič, da se naselim v vašem gozdu na barju. Dobre dajatve vam bom plačeval.‘ ‚Zakaj bi se selil na barje?‘ ‚Kar tako. A ne bom več delal za vas, vi mi samo določite davke.‘ ‚Petdeset rubljev na leto!‘ ‚Prav.‘ ‚Pa nobenih zamud, le glej!‘ ‚Jasno, nobenih zamud ...‘ In tako se je naselil na barju. Od takrat ga kličejo Dihur.«

»In, je obogatel?« sem vprašal.

»Obogatel. Zdaj mi plačuje že po sto srebrnikov, verjetno pa mu bom še malo zvišal. Kolikokrat sem mu že rekel: ‚Odkupi se, Dihur, slišiš, odkupi se!‘ Ta bestija pa mi zatrjuje, da se nima s čim: denarja da nima, pravi ... Mene že ne bo farbal!«

Naslednji dan sva se takoj po čaju spet odpravila na lov. Ko sva se peljala skozi vas, je gospod Polutikin ukazal vozniku, naj ustavi pred nizko bajto, kjer je glasno zavpil: »Kalinič!«

»Takoj bom, očka, takoj,« se je zaslišalo z dvorišča, »še opanke si zavežem.«

Počasi sva šla naprej; za vasjo naju je dohitel človek, star kakšnih štirideset let, visok, mršav, z majhno, nekoliko nazaj nagnjeno

glavo. To je bil Kalinič. Njegov dobrodušni temni obraz, tu in tam pokrit z brazgotinami, se mi je takoj prikupil. Kalinič je, kot sem izvedel pozneje, vsak dan hodil z gospodom na lov, nosil njegovo torbo, včasih pa tudi puško, ga opominjal, kam se je usedla ptica, mu podajal vodo, nabiral gozdne jagode, postavljaj kolibe, tekal za kočijo; brez njega gospod Polutikin ni mogel nikamor. Kalinič je bil vesele in kar najbolj krotke narave, ves čas si je polglasno prepeval, se brezskrbno razgledoval okrog sebe, nekoliko nosljal, se muzal, pripiral svoje svetlo modre oči in se z roko pogosto dotikal svoje redke, klinaste bradice. Hodil je počasi, a z dolgimi koraki, ob tem pa se narahlo podpiral z dolgo in tanko palico. Čez dan me je večkrat nagovoril, mi bil na voljo brez klečeplazenja, na svojega gospodarja pa je pazil kot na otroka. Ko nas je opoldanska vročina prisilila, da smo začeli iskati senco, naju je peljal globoko v gozd, k svojemu čebelnjaku. Odprl nama je vrata svoje bajtice, v kateri so viseli šopi suhih dišečih trav, nama pokazal mesto na svežem senu, sam pa si je dal na glavo neke vrste žakelj z mrežico, vzel nož, lonček in rdeče poleno ter šel v panj, da bi nama odrezal sat medu. Prosojen topel med sva poplaknila z izvirsko vodo in ob zvoku monotonega brenčanja čebel ter gostega šumenja listov zaspala.

Zbudil me je rahel vetrič. Odprl sem oči in zagledal Kaliniča: sedel je na pragu ob napol odprtih vratih in z nožem rezljal žlico. Dolgo sem užival ob pogledu na njegov obraz, krotak in jasen kot večerno nebo. Tudi gospod Polutikin se je prebudil. Nisva takoj vstala. Po dolgi hoji in globokem spancu je prijetno negibno ležati na senu: utrujeno telo se sprošča, obraz je nekoliko razgret, od prijetne lenobe se ti zapirajo oči. Naposled sva le vstala in šla na lov do večera. Med večerjo sem spet začel o Dihurju in Kaliniču.

»Kalinič je dober mužik,« mi je rekel gospod Polutikin, »prizadeven in uslužen; za posestvo pa vendarle ne more dobro skrbeti, mu

jaz preveč časa vzamem. Vsak dan hodi z mano na lov ... Kako bo ob tem še skrbel za posestvo?« Strinjal sem se in šla sva spat.

Naslednji dan je moral gospod Polutikin v mesto zaradi pravde s sosedom Pičukovom. Sosed Pičukov je zaoral v njegovo zemljo in na tej zorani zemlji nato pretepel njegovo kmetico. Na lov sem šel sam, pred večerom pa sem zavil še k Dihurju. Na pragu me je sprejel starec – plešast, nizek, širokopleč, čokat: sam Dihur. Z zanimanjem sem si ga ogledal. Po obraznih potezah je spominjal na Sokrata: prav takšno visoko, grčasto čelo, prav takšne majcene očke, prav takšen top nos. Skupaj sva stopila v bajto. Isti Fedja mi je prinesel mleko s črnim kruhom. Dihur je sedel na klop, se umirjeno božal po kodrasti bradi in se začel z mano pogovarjati. Očitno je bilo, da je to samozavesten človek, govoril in gibal se je počasi, pod njegovimi dolgimi brki se je tu in tam pokazal blag nasmešek.

Pogovarjala sva se o setvi, o pridelku, o kmečkem vsakdanu ... Ves čas mi je pritrjeval; potem pa me je postalo sram, začutil sem, da govorim neumnosti ... Vse je bilo nekam čudno. Dihur se je na trenutke izražal nejasno, verjetno je bil previden ... Tule je izsek iz najinega pogovora:

»Poslušaj me, Dihur,« sem mu rekel, »zakaj se ne odkupiš od svojega gospoda?«

»Zakaj bi se odkupil? Zdaj poznam svojega gospoda, poznam tudi svoje davke ... Naš gospod je dober.«

»A je na svobodi vseeno bolje,« sem pripomnil.

Dihur me je pogledal nekoliko postrani.

»Gotovo.«

»Zakaj se torej ne odkupiš?«

Dihur je zmajal z glavo.

»In s čim naj se po vašem odkupim?«

»Ah, nehaj že ...«

»Ko bo Dihur postal svoboden,« je nadaljeval, kot da se pogovarja sam s sabo, »bo vsak, ki je brez brade, boljši od njega.«

»Pa se še sam obrij.«

»Kaj sploh je brada? Brada je kot trava, vedno se jo da pokositi.«

»No, torej?«

»Kdo ve, morda pa bo Dihurja med trgovce zaneslo; trgovci dobro živijo, čeprav imajo brade.«

»Pa ne, da že zdaj trguješ?« sem ga vprašal.

»Mičkeno z oljčkom in katrančkom ... Kako potem, naj ti koleselj zaprežemo?«

Jezik imaš dobro namazan in veš, kaj hočeš, sem pomislil.

»Ne,« sem rekel na glas, »ne rabim koleslja; jutri se bom sprehodil okrog tvoje posesti, zato bi, če dovoliš, prespal pri tebi na seniku.«

»Izvoli. Pa bo dobro kar na seniku? Ženicam bom rekel, naj ti pogrnejo rjuho in dajo blazino. Ej, ženice!« je zakričal in vstal. »Ženice, sem! Fedja, ti pa pojdi z njimi. Pri babah nikoli ne veš.«

Čez četrto ure me je Fedja s svetilko pospremil do skednja. Vrgel sem se na dišeče seno, pes se je zvil ob mojih nogah; Fedja mi je zaželel lahko noč, vrata so zaškripala in se zaprla. Precej dolgo nisem mogel zaspati. Krava je prišla k vratom, kakšnih dvakrat glasno zapihala, pes je samozavestno zarenčal nanjo; prašič je šel mimo in zamišljeno krulil; nekje blizu je konj začel žvečiti seno in prhati ... Naposled sem le zadremal.

Ob svitu me je Fedja zbudil. Ta veseli, živahni fant mi je bil zelo všeč, in kolikor sem lahko opazil, je bil tudi ljubljeneц starega Dihurja. Prav ljubeznivo sta zbadala drug drugega. Starček mi je prišel naproti. Morda zato, ker sem noč preživel pod njegovo streho, ali pa zaradi česa drugega – a Dihur je bil do mene veliko bolj prijazen kot včera.

»Samovar te čaka,« mi je nasmejano rekel, »greva pit čaj.«

Sedla sva za mizo. Krepka ženska, ena njegovih snah, je prinesla lonec z mlekom. Njegovi sinovi so drug za drugim prihajali v hišo.

»Velike fante imaš!« sem rekel staremu.

»Ja,« je zamomljal in odgriznil majhen košček sladkorja, »čezme in čez mojo staro se verjetno ne morejo pritoževati.«

»In so vsi kar doma?«

»Vsi. Sami tako hočejo, pa naj bodo.«

»In vsi poročeni?«

»Tale porednež ni,« je rekel in pokazal na Fedja, ki se je po starem naslonil na vrata. »Vaska pa je še mlad, lahko še počaka.«

»In zakaj naj bi se poročil?« mu je ugovarjal Fedja. »Tako mi je čisto v redu. Kaj mi bo žena? Da si bova v lase skakala?«

»Ah ... ti boš meni govoril! Srebrne prstane nosiš ... Ves čas bi se z deklami stiskal ... ,Nehajte, nesramneži!‘« je nadaljeval stari in oponašal hišne. »Ti boš meni govoril, delomrznež mali!«

»Kaj pa je na ženski dobrega?«

»Ženska je delavka,« je resno izjavil Dihur. »Ženska je mužiku sluga.«

»In kaj mi bo delavka?«

»Kako kaj: da jo boš po kostanj v žerjavico pošiljal. Saj vemo, kako je to.«

»No, če je pa tako, me pa oženi. A? Kaj? In zakaj si zdaj tiho?«

»Ah, nehaj že, prismoda. Ne bova zdaj tu gospoda vznemirjala. Morda te bom res oženil ... Ti, dragi moj, pa nikaner ne bodi hud: saj vidiš, da je še otrok, da še ni k pameti prišel.«

Fedja je zmajal z glavo ...

»Je Dihur doma?« se je za vrati zaslišal znani glas, in v hišo je stopil Kalinič s šopom vrtnih jagod v rokah, ki jih je nabral za svojega prijatelja. Stari ga je veselo pozdravil. Osuplo sem pogledal Kaliniča: priznam, da od mužika nisem pričakoval takšne »ljubeznivosti«.

Ta dan sem na lov odšel kakšne štiri ure pozneje kot ponavadi, naslednje tri dni pa sem preživel pri Dihurju. Kratkočasila sta me moja nova znanca. Ne vem, s čim sem si zaslužil njuno zaupanje, a oba sta se povsem neprisiljeno pogovarjala z mano. Z veseljem sem ju poslušal in opazoval. Niti malo si nista bila podobna. Dihur se je znal obrniti, bil je praktičen, administrativne glave, racionalist; Kalinič pa je, nasprotno, sodil med idealiste, romantike, med zale-tave in sanjaške ljudi. Dihur je razumel stvarnost: zgradil si je dom, nekaj privarčeval, se dobro razumel s svojim gospodom in z drugimi velikaši; Kalinič je hodil v opankah in se nekako prebijal. Dihur si je omislil veliko družino, pokorno in složno; Kalinič je nekoč imel ženo, ki se je je bal, otrok pa sploh nobenih. Dihur je dobro prebral gospoda Polutikina; Kalinič je svojega gospoda globoko spoštoval. Dihur je imel rad Kaliniča in ga je tudi ščitil; Kalinič je imel rad Dihurja in ga je spoštoval. Dihur je bil redkobeseden, muzal se je in si mislil svoje; Kalinič je govoril ognjevit, ni pa leporečil kot kak podjeten tovarnar ... Imel pa je Kalinič sposobnosti, ki jih je priznaval tudi Dihur: znal je denimo zagovoriti kri, strah, pobesnelost, izganjal je črve, znal je s čebelami, nasploh je imel srečno roko. Dihur ga je vpričo mene prosil, naj pravkar kupljenega konja pelje v konjušnico, in Kalinič je z resnobno vestnostjo izpolnil prošnjo starega skeptika. Kalinič je bil bliže naravi, Dihur pa ljudem, družbi; Kalinič ni maral razpravljati in je vsemu slepo verjel, Dihur pa je bil zmožen celo ironičnega pogleda na življenje. Veliko je videl, veliko je vedel, od njega sem se marsičesa naučil. Iz njegovih pripovedi sem denimo izvedel, da se vsako poletje pred košnjo v vaseh pojavi prav poseben majhen voz. Na njem sedi človek v kaftanu in prodaja kôse. Če plačaš z gotovino, te stane rubelj in petindvajset kopejk – rubelj in pol v bankovcih –, če jo vzameš na kredit, pa tri rublje in srebrnik. Seveda vsi mužiki kupujejo na kredit. Čez dva ali tri tedne spet pride in zahteva denar. Mužik je ravnokar pokosil

oves, kar pomeni, da mu ima s čim plačati; s krošnjarjem gresta v gostilno in tam poračunata. Nekaterim zemljiškim gospodom je prišlo na misel, da bi z gotovino nabavili kose ter jih nato sami prodajali mužikom na kredit po isti ceni; mužiki s tem niso bili zadovoljni, padali so celo v obup, saj so jih prikrajšali za užitek, da lahko udarjajo po kosi in poslušajo zvok, jo vrtijo v rokah in kakšnih dvajsetkrat vprašajo pretkanega mestnega krošnjarja: »Poslušaj, mali, pa je s tole koso res vse v redu?« Prav takšne objestnosti se dogajajo pri nakupu srpov, le da se tu vmešajo še ženske in včasih samega prodajalca priženejo do tega, da jih mora v njihovo dobro našeškati. Najbolj pa ženske trpijo v temle primeru. Tisti, ki v papirnicah skrbijo za dobavo materiala, nakup cunj zaupajo posebnim ljudem, ki jim v nekaterih okrajih pravijo »orli«. Takšen »orel« od kupca dobi kakšnih dvesto rubljev v bankovcih in gre po plen. A v nasprotju s plemenito ptico, po kateri je dobil ime, on ne napada odkrito in pogumno: nasprotno, »orel« je zvit in zahrbtn. Svoj mali voz pusti kje v grmovju blizu vasi, sam pa se odpravi po zadnjih dvoriščih hiš kot kakšen mimoidoči ali pohajkovelec. Ženske instinktivno čutijo, da se približuje, in mu gredo naproti. Na hitro sklenejo kupčijo. Za nekaj bakrenih grošev da ženska »orlu« ne samo nepotrebne cape, ampak pogosto celo moževo srajco in lastno volнено krilo. Zadnje čase se zdi ženskam donosno krasti kar doma in se tako znebiti konoplje, še zlasti »belice«, ki je pomembno razširila in izpopolnila »orlovsko« kupčevanje! Po drugi strani pa so tudi moški začeli napejati ušesa, tako da se ob najmanjšem sumu, ob najtišjih govoricah, da se je pojavil »orel«, hitro in energično lotijo poboljševalnih in varnostnih ukrepov. A ni to res že skoraj sramota? Prodajanje konoplje je namreč v njihovi domeni, in vsekakor jo bodo prodali – ne v mestu, v mesto bi morali lesti sami, ampak tujim kramarjem, ki, ker nimajo ročne tehtnice, za pud štejejo štirideset pesti – in saj veste, kakšno pest in dlan ima

ruski človek, še zlasti če se »potrudi«! Takšnih zgodb sem se jaz, neizkušen človek, ki ni »vajen« vasi (kot pravijo pri nas v Orлу), dodobra naposlušal. A Dihur ni samo pripovedoval, tudi sam me je marsikaj spraševal. Ko je izvedel, da sem bil v tujini, je njegova radovednost podivjala ... Kalinič tudi ni zaostajal, le da so njega bolj presunili opisi narave, gora, slapov, neobičajnih stavb, velikih mest, Dihurja pa so zanimale administrativne in državniške zadeve. Obdelal je vse po vrsti: »Kako, je to potem pri njih tako kot pri nas ali drugače? No, povej, dragec, kako je potlej s tem?« »Oh! Gospod moj, zgodi se tvoja volja!« je vzklikal Kalinič med mojim pripovedovanjem; Dihur je molčal, mrščil goste obrvi in le tu in tam pripomnil, češ da »tole pri nas ne bi šlo, je pa dobro, je red«. Celotnega njegovega zaslišanja vam tu ne morem posredovati niti ni potrebe po tem, sem pa po teh naših pogovorih prišel do sklepa, ki ga moji bralci verjetno ne bi pričakovali – do sklepa, da je bil Peter Veliki kar najbolj ruski človek, predvsem kar se tiče reform. Ruski človek je namreč tako prepričan v svojo moč in trdnost, da se je pripravljen tudi polomiti, nič kaj dosti se ne ukvarja s svojo preteklostjo, raje drzno zre v prihodnost. Kar je dobro, mu je všeč, kar je razumno, bo vzel, od kod prihaja, pa mu je figo mar. Njegova zdrava pamet se rade volje ponorčuje iz nemške razsodnosti; a Nemci so po Dihurjevih besedah zanimiv narod, od katerega se je pripravljen česa naučiti. Zahvaljujoč svojemu posebnemu položaju, svoji dejanski neodvisnosti, se je Dihur z mano pogovarjal o mnogih rečeh, ki jih iz drugih nikakor nisi mogel izvleči, niti s kleščami ne, kot pravijo mužiki. Res se je zavedal svojega položaja. V pogovoru z Dihurjem sem prvič slišal preprosto, pametno govorico ruskega mužika. Po svoje je bil kar razgledan, le brati ni znal; Kalinič pa je.

»Temu postopaču gresta dobro branje in pisanje,« je pripomnil Dihur, »še čebele mu nikoli niso pocrkale.«

»Si svoje otroke naučil brati in pisati?«

Dihur je pomolčal.

»Fedja zna.«

»Pa drugi?«

»Drugi pa ne.«

»Zakaj pa ne?«

Stari ni odgovoril in je zamenjal temo. Sicer pa je imel kljub vsej svoji pameti kup predsodkov in čudnih prepričanj. Ženske je denimo preziral iz dna srca, kadar pa je bil dobre volje, se jim je posmehoval in se iz njih norčeval. Njegova žena, stara in prepirljiva, cele dneve ni zlezla s peči in je ves čas godrnjala in preklinjala; sinovi se niso menili zanjo, snaham pa je nagnala strah v kosti. V ruski pesmi tašča ne poje kar tako: »Kakšen sin pa si, kakšen gospodar! Ne tepeš ti žene, ne tepeš ta mlade ...« Nekoč sem se poskusil zavzeti za snahe, poskušal sem v Dihurju vzbuditi malo sočutja, a se mi je mirno postavil po robu, češ, »kaj se ukvarjate s takšnimi malenkostmi, naj se babe same pričkajo ... Če jih hočeš narazen zveliči, bo samo še huje, pa tudi rok si nima smisla mazati.« Včasih je tečna starka zlezla s peči in iz veže poklicala psa: »Sem, sem, kuža!« potem pa ga je z grebljico tolkla po mršavem hrbtu ali pa se je postavila pod napušč in »zmerjala«, kot je rekel Dihur, vsakega, ki je prišel mimo. A svojega moža se je vendarle bala, na njegov ukaz je vedno zlezla nazaj na peč. Še zlasti zanimivo pa je bilo poslušati spor Kaliniča z Dihurjem, ko se je debata dotaknila gospoda Polutikina.

»Kar pri miru ga pusti, Dihur,« mu je govoril Kalinič.

»Zakaj pa ti škornjev ne naredi?« mu je ugovarjal ta.

»Eh, škornji! Kaj mi bodo škornji? Saj sem ja mužik ...«

»Tudi jaz sem mužik, pa me poglej ...« Ob tej besedi je Dihur dvignil nogo in pokazal Kaliniču škorenj, ki je bil verjetno ustrojen iz mamutove kože.

»Ah, ti se ne moreš primerjati z nami!« mu je odgovarjal Kalinič.

»Ko bi ti vsaj za opanke dal, saj vendar z njim na lov hodiš. Vsak dan za ene.«

»Za opanke mi pa da.«

»Ja, lani ti je deset kopejk dal.«

Kalinič se je jezno obrnil stran, Dihur pa je planil v smeh, ob čemer so njegove male očke popolnoma izginile.

Kalinič je precej prijetno pel in igral na balalajko. Dihur ga je poslušal, poslušal, potem pa nenadoma nagnil glavo in ga začel spremljati z otožnim glasom. Še posebej rad je imel pesem *Oh, usoda ti moja!*. Fedja ni zamudil priložnosti in se je vedno malo ponorčeval iz njega.

»Stari, kaj si se pa tako zmehčal?«

A Dihur si je z roko podpiral obraz, mižal in se še naprej pritoževal nad svojo usodo ... Sicer pa ni bilo bolj delavnega človeka od njega: vedno se je s čim ukvarjal – popravljaj je koleselj, podpiral ograjo, pregledoval konjsko opremo ... Za čistočo mu ni bilo kaj prida mar, na moje pripombe mi je nekoč odgovoril, češ da mora »bajta vendarle po življenju dišat«.

»Poglej,« sem ugovarjal, »kako ima Kalinič čisto v čebelnjaku.«

»Drugače čebele ne bi preživele,« je zavzdihnil.

»A ti,« me je enkrat vprašal, »imaš svoje posestvo?«

»Imam.«

»Daleč?«

»Kakšnih sto vrst.«

»In živiš na tem svojem posestvu?«

»Ja.«

»Verjetno se večino časa s puško zabavaš?«

»Res se, ja.«

»In prav imaš, dragec; ti kar streljaj ruševce, kakor te je volja, le starešino pogosto menjaj.«

Četrtega dne zvečer je gospod Polutikin poslal pome. Nerad sem se poslovil od starega. S Kaliničem sva skupaj sedla v koleselj.

»Zbogom, Dihur, pa zdrav ostani,« sem rekel. »Zbogom, Fedja.«

»Zbogom, dragi moj, zbogom, pa ne pozabi na nas.«

Odpeljala sva se; zarja je ravno zažarela.

»Lepo vreme bo jutri,« sem pripomnil in gledal svetlo nebo.

»Ne, dež bo,« mi je ugovarjal Kalinič, »glej, kako race čofotajo, in nekam močno diši po travi.«

Ko sva zapeljala v hosto, je Kalinič polglasno zapel, poskakoval na kozlu in se zaziral v zarjo ...

Naslednji dan sem zapustil gostoljubno domačijo gospoda Polutikina.

Jermolaj in mlinarica

Zvečer sva šla z lovцем Jermolajem na »sprelet« ... Morda ne vedo vsi moji bralci, kaj je to sprelet. Poslušajte torej, dragi moji.

Četrť ure pred zahodom sonca, spomladi, greste s puško, a brez psa v gaj. Najdete si mesto nekje na robu gozda, se razgledujete, si ogledujete vžigalno kapico, si pomežikujete s tovarišem. Mine četrť ure. Sonce je zašlo, a v gozdu je še svetlo; zrak je čist in prosojen; ptice klepetavo ščebetajo; mlada trava se svetlika v barvi razposajenega smaragda ... čakate. Notranjost gozda počasi temni; škrlatna svetloba večerne zarje počasi polzi po drevesnih koreninah in deblih, se dviga čedalje više, prehaja od nižjih, skorajda golih vejic k negibnim, že spečim vrhovom ... Zdaj pa so potemneli še vrhovi, rožnato nebo modri. Vonj po gozdu postaja močnejši, narahlo za-veje po topli vlagi; veter okrog vas se umirja. Ptice zaspijo – ne vse naenkrat, temveč po vrstah: najprej utihnejo ščinkavci, čez nekaj trenutkov taščice, za njimi rumeni strnadi. V gozdu postaja vse bolj temno. Drevesa se zlivajo v veliko temnečo goščo; na temno modrem nebu se sramežljivo kažejo prve zvezdice. Vse ptice spijo. Le pogorelčki in majhni detli še zaspajo požvižgavajo ... Zdaj pa utihnejo še oni. Nad vami se še enkrat oglasi zveneč glas listne penice; nekje otožno zapivka kobilar, slavček privkrat zagostoli. Vaše srce dreveni od pričakovanja, nenadoma – tu me bodo razumeli samo lovci –, nenadoma se v globoki tišini razleže neke vrste krakanje in piskanje, zasliši se enakomerno zamahovanje urnih peruti – in sloka, ki je elegantno nagnila svoj dolgi kljun, lahkotno zleti iz temne breze vašemu strelu naproti.

To pomeni »iti na sprelet«.

Z Jermolajem sva se torej odpravila na sprelet. A oprostite, go-spoda, najprej vam moram sploh predstaviti Jermolaja.

Predstavljajte si človeka, starega kakšnih petinštirideset let, visokega, suhljatega, z dolgim in tankim nosom, ozkim čelom, sivimi očkami, skuštranimi lasmi in širokimi, smehljivimi usti. Ta človek je pozimi in poleti hodil v rumenem kaftanu iz nankinga, nemškega kroja, ki pa si ga je še podpasal; nosil je modre hlamudrače in kapo iz astrahana, ki mu jo je ob nekem prijetnem druženju podaril obubožan posestnik. Za pasom je imel privezani dve vreči: eno spredaj, ki jo je spretno zvil, da je dobil dve polovički – za smodnik in za šibre –, drugo pa zadaj – za divjad; bombaž je Jermolaj jemal iz lastne, očitno brezdanje kučme. Z denarjem, ki ga je dobil s prodajo divjadi, bi si komot kupil nabojnik in malho, a na to nikoli ni niti pomislil in je še naprej nabijal svojo puško po starem; s spretnostjo, s katero se je izogibal nevarnosti, da bi smodnik raztresel ali ga pomešal z ustreljeno divjadjo, je osupljal svoje gledalce. Imel je eno cevko, s kremenom, obogateno z grdo razvado, da je »udarjala nazaj«, zaradi česar je imel desno lice vedno bolj zabuhlo od levega. Kako je s to puško kaj zadel, si tudi najbolj bister človek težko predstavlja, a dejstvo je, da je zadeval. Imel je tudi psa ptičarja, ki ga je klical Valetka, prečudovito bitje. Jermolaj mu nikoli ni dal jesti. »Kaj bom hranil psa,« je razmišljal, »pes je vendar pametna žival, si bo že sam kaj našel.« In res: čeprav je Valetka celo ravnodušnega mimoidočega osupljal s svojo pretirano mršavostjo, je vseeno živel, in živel je dolgo; kljub temu da je bil revež, se ni nikoli potepel in ni kazal želje po tem, da bi zamenjal gospodarja. Le enkrat, še v mladih letih, je za dva dni odtaval, ker ga je vlekla ljubezen, a ga je tudi ta muha kmalu minila. Najbolj osupljiva Valetkova lastnost je bila njegova nedoumljiva ravnodušnost do vsega na svetu ... Če ne bi šlo za psa, bi uporabil besedo razočaranje. Običajno je sedel tako, da je imel svoj kratki rep zvit pod sabo, mrščil se je, na trenutke trzal, nikoli pa se ni smehljajal. (Znano je, da se znajo psi smehljati, in to zelo ljubko.) Bil je resnično grd, in kdorkoli pri hiši je imel pet

minut časa, je izkoristil priložnost in se strupeno ponorčeval iz njegovega videza; a vse to norčevanje in celo batine je Valetka prenašal neverjetno mirno. V prav posebno zadovoljstvo je bil kuharjem, ki so takoj pustili svoje opravilo in se s kriki in kletvicami zapodili za njim, ko je iz šibkosti, ki ni lastna samo psom, pomolil svoj lačni gobec skoz priprta vrata zapeljivo tople in dišeče kuhinje. Na lovu je bil neutrudljiv, tudi voh je imel kar v redu; a če je slučajno dohitel ranjenega zajca, ga je z užitkom zmazal celega, do zadnje kosti, in sicer kje v kakšni hladni senci, pod zelenim grmom, varno oddaljen od Jermolaja, ki je preklinjal v vseh znanih in neznanih narečjih.

Jermolaj je bil last enega mojih sosedov, posestnika starega kova. Posestniki starega kova ne marajo »pobrežnikov« in imajo raje domačo perutnino. Morda le ob posebnih priložnostih, denimo za rojstni dan, god ali ob volitvah – takrat se kuharji posestnikov starega kova lotijo priprave dolgokljunih ptic, in ko jih odnese, kar se z ruskim človekom tako pogosto dogaja – da namreč ne ve več, kaj dela –, si k njim zamislijo tako čudne omake, da si gostje večinoma pozorno in z zanimanjem ogledujejo postrežene jedi, poskusiti pa si jih ne upajo. Jermolaju so naročili, naj v gospodarjevo kuhinjo enkrat na mesec prinese dva para ruševcev in jerebic, sicer pa so mu dovolili, da živi, kjer hoče in od česar hoče. Odpovedali so se mu kot človeku, ki ni za nobeno rabo – ki je »grizast«, kot pravijo pri nas v Orlu. Smodnika in šiber mu seveda niso dajali, držali so se načela, po katerem tudi on ni hranil svojega psa. Jermolaj je bil res nenavadne sorte človek: brezskrben kot ptica, precej zgovoren, zmeden in na videz precej okoren; zelo rad ga je dal na zob, težko je zdržal na enem mestu, med hojo je podrsaval z nogami in se zibal z enega boka na drugega – kljub takšnemu podrsavanju in pozibavanju je naredil kakšnih petdeset vrst na dan. Vdajal se je najrazličnejšim pustolovščinam: spal je v močvirju, na drevesih, na strehah, pod mostovi, večkrat je posedal zaprt na podstrešjih, v vinskih kletih in

na skednjih, izgubljal je puško, psa in najpotrebnejša oblačila, pa tudi močno in dolgo so ga pretepali – a vseeno je po nekem času prišel domov: oblečen, s puško in psom. Težko bi rekli, da je bil vesel človek, pa čeprav je bil vedno dobro razpoložen; nasploh je bil čudak. Jermolaj je rad poklepetal z dobrim človekom, še zlasti ob kozarčku, a tudi to ne za dolgo: ko ga je prijelo, je vstal in odšel.

»Kam hudiča pa greš? Zunaj je noč.«

»V Čaplino.«

»Kaj boš zdaj lezel v Čaplino, do tja je deset vrst.«

»Tam bom pri mužiku Sofronu prespal.«

»Raje tu prespi.«

»Ne, ne morem.«

In tako bo šel Jermolaj s svojim Valetkom v temno noč, čez drn in strn, mužik Sofron pa ga verjetno sploh ne bo spustil k sebi, še več, lahko da ga bo celo naklestil, kaj se to pravi motiti poštene ljudi. Nihče pa se ni mogel z Jermolajem kosati v spomladanskem lovu ob naraslih vodah, v lovljenju rakov z golimi rokami, v iskanju divjadi po občutku, v vabljenju prepelic, gojenju jastrebov, mamljenju slavčkov z »gozdno piščaljo«, s »kukavičjim spreletom«.* Ni pa znal dresirati psov – za to ni imel potrpljenja. Imel pa je tudi ženo. K njej je hodil enkrat na teden. Živela je v zanikrni, napol podrti bajtici, se nekako prebijala, nikoli ni vedela, ali bo naslednji dan imela kaj za pod zob, in nasploh ji usoda ni bila preveč naklonjena. Jermolaj, ta brezskrbni in dobrodušni človek, je bil do nje grob in krut, doma se je vedno držal mrko in strogo, tako da njegova uboga žena ni vedela, kako naj mu ustreže, bala se je njegovega pogleda, mu za zadnje pare kupovala žganje in ga ponižno pokrivala s svojim kožuhom, ko se je veličastno zleknil na peči in se pogreznil v globok

* Lovci na slavčke poznajo te izraze: z njimi opisujejo najlepše viže v slavčkovem petju. (Op. avtorja.)

spanec. Tudi sam sem pri njem večkrat opazil nehotna znamenja nekakšne čemerne krutosti: ni mi bil všeč njegov obraz, kadar je z zobmi pokončal ranjeno ptico. Doma Jermolaj nikoli ni ostal več kot en dan; ko je prišel drugam, pa se je spet prelevil v »Jermolka«, kot so ga klicali tudi sto vrst daleč in kot si je včasih rekel sam. Zadnji hlapec pri hiši se je imel za nekaj več od tega klateža in morda je bil prav zato do njega prijateljsko razpoložen; mužiki pa so ga najprej veselo obkoljevali in lovili kot kakšnega zajca, a so ga nato milostno izpustili, ko so enkrat ugotovili, da gre za čudaka, pa so ga pustili pri miru – celo kruh so mu dajali in kakšno z njim rekli ... Tega človeka sem si torej omislil za lovca, z njim sem se odpravil na sprelet v velik brezov gozd na bregu Iste.

Mnoge ruske reke imajo, tako kot Volga, en breg gričevnat, drugi pa travnat; tudi z Isto je tako. Ta mala rečica se vije neverjetno mahasto, kot kača, niti pol vrste ne teče naravnost, ponekod pa lahko z visokega hriba vidiš kakšnih deset vrst daleč njene nasipe, ribnike, mline, vrtičke, ki jih obdajajo nagnoj in gosti vrtovi. Rib je v Isti na tone, še zlasti klenu (ob pripeki jih mužiki pod grmovjem lovijo kar z golimi rokami). Mali pobrežniki-prodniki žvižgaje letajo vzdolž kamnitih bregov, polnih hladnih in svetlih izvirov; divje race plavajo po sredini ribnikov in se pazljivo razgledujejo; čaplje vztrajajo v senci, v zalivih, pod strminami ... Na spreletu sva stala kakšno uro, ustrelila dva para slok, in ker sva hotela do sončnega vzhoda še enkrat poskusiti srečo (na sprelet se gre lahko tudi zjutraj), sva se odločila, da prespiva v bližnjem mlinu. Odšla sva iz gozdička, se spustila z griča. Reka je tekla v temno modrih valovih; zrak, obtežen z nočno vlago, se je gostil. Potrkala sva na vrata. Na dvorišču so zalajali psi.

»Kdo je?« se je razlegel hripav in zaspan glas.

»Lovca. Daj nama prenočišče.«

Odgovora ni bilo.

»Pláčala bova.«

»Bom vprašal gospodarje ... Tiho, prekleti! Človek nima miru pred vami!«

Slišala sva, kako je stopil v hišo, a se je kmalu vrnil k vratom.

»Ne, gospodar pravi, da vaju ne smem spustiti noter.«

»Zakaj pa ne?«

»Boji se, lovca sta; naboje nosita sabo, mu bosta še mlin zažgala.«

»Traparije!«

»Že tako nam je predlani mlin zgorel; trgovci z živino so tu pre-spali, očitno so ga nekako zažgali.«

»A kaj naj, brat, ne moreva kar na dvorišču spati!«

»Kakor vesta ...«

Odšel je, potrkavajoč s škornji.

Jermolaj mu je obljubil najrazličnejše težave.

»Pojdiva v vas,« je naposled rekel in zavzdihnil. A do vasi sta bili še kakšni dve vrsti ...

»Prespiva tule,« sem rekel, »na dvorišču; noč je topla, če plačava, nama bo mlinar dal nekaj slame.«

Jermolaj je pristal brez ugovorov. Spet sva potrkala.

»Pa kaj bi rada?« se je spet zaslišal glas delavca. »Sem vam že rekel, da ne.«

Pojasnila sva mu, kaj želiva. Šel je vprašat gospodarja in se vrnil skupaj z njim. Vrtna vrata so zaškripala. Prikazal se je mlinar, visok človek z zamaščenim obrazom, volovskim tilnikom in velikim, okroglim trebuhom. Strinjal se je z mojo ponudbo. Sto metrov od mlina je stala majhna, z vseh strani odprta lopa. Tja so nama prinesli slamo in seno; delavec je na travi ob reki postavil samovar, počepnil in začel vneto pihati ... Žerjavica je zagorela in močno osvetlila njegov mladi obraz. Mlinar je šel zbuditi ženo in mi naposled sam ponudil, naj prespim v hiši, a sem raje ostal zunaj na odprtem. Mlinarica nama je prinesla mleko, jajca, krompir in kruh.

Kmalu je samovar zavrel in smo sedli k čaju. Z reke so se dvigovale meglice, vetra ni bilo; vse naokrog so se glasno oglašali kosci; od mlinskih koles so se širili šibki zvoki: z lopat so padale kaplje, po rakah je curljala voda. Zakurila sva majhen ogenj. Medtem ko je Jermolaj v žerjavici pekel krompir, sem jaz utegnil zadremati ... Prebudil me je blag, zadržan šepet. Dvignil sem glavo: pred ognjem je na prevrnjenem čeburu sedela mlinarica in se pogovarjala z mojim lovцем. Že prej sem po njeni obleki, kretnjah in govoru vedel, da je dekla – ne kmetica in ne meščanka –, a šele zdaj sem si lahko dobro ogledal njene poteze. Po videzu sodeč je imela okrog trideset let; na suhljatem in bledem obrazu so še ostale sledi neverjetne lepote; še posebej so se mi dopadle oči, velike in otožne. S komolci se je opirala na kolena, z rokami si je podpirala obraz. Jermolaj je sedel s hrbtom proti meni in je dajal trščice na ogenj.

»V Želtuhini je spet kuga,« je rekla mlinarica, »očetu Ivanu sta obe kravi umrli ... Bog se usmili!«

»Kako pa so vaše svinje?« je po krajšem molku vprašal Jermolaj.

»Žive.«

»Vsaj kakšnega pujska bi mi lahko podarili.«

Mlinarica je pomolčala, nato pa zavzdihnila.

»S kom ste to?« je vprašala.

»Z gospodarjem, s kostomarovskim.«

Jermolaj je na ogenj vrgel nekaj smrekovih vej; veje so takoj v en glas zapokale, gost bel dim mu je udaril naravnost v obraz.

»Zakaj naju tvoj mož ni spustil v hišo?«

»Strah ga je.«

»Pa tak debeluhar ... Dragica, Arina Timofejevna, daj mi prinesi šilce žganja!«

Mlinarica je vstala in izginila v mraku. Jermolaj je polglasno zapel:

*Ko sem ljubo obiskoval,
sem vse čevlje pošvedral ...*

Arina se je vrnila z majhno steklenico in kozarčkom. Jermolaj se je dvignil, se prekrižal in spil na dušek. »Prava stvar!« je dodal.

Mlinarica se je spet usedla na čeber.

»Kako, Arina Timofejevna, še zmeraj bolehaš?«

»Še.«

»Kaj pa te muči?«

»Ponoči kašljam.«

»Gospodar je, kot kaže, zaspal,« je po krajšem molku rekel Jermolaj. »Ti samo ne hodi k zdravniku, Arina, samo še slabše bo.«

»Saj ne hodim.«

»Pri meni pa se kar oglasi.«

Arina je povесila glavo.

»Za tisti čas bom svojo ženo napodil,« je nadaljeval Jermolaj.
»Čist zares.«

»Raje gospodarja zbudite, Jermolaj Petrovič: krompir je pečen.«

»Naj drnjoha,« je ravnodušno pripomnil moj zvesti sluga, »nahodil se je, zdaj pa spi.«

Obrnil sem se na senu. Jermolaj je vstal in se mi približal.

»Krompir je pripravljen, gospod, pridite jest.«

Stopil sem izpod napušča; mlinarica je vstala s čebra in hotela oditi. Nagovoril sem jo.

»Že dolgo najemate ta mlin?«

»Za binkošti je bilo dve leti.«

»Od kod pa je tvoj mož?«

Arina ni slišala mojega vprašanja.

»S katerega konca je tvoj mož?« je glasneje ponovil Jermolaj.

»Iz Beljeva je. Beljevski meščan.«

»Si ti tudi iz Beljeva?«

»Ne, jaz sem graščinska ... Bila sem graščinska.«

»Pri kom?«

»Pri Zverkovu. Zdaj sem svobodna.«

»Katerem Zverkovu?«

»Pri Aleksandru Siliču.«

»Si bila sobarica njegove žene?«

»Sem. Kako pa veste?«

Z živim zanimanjem in radovednostjo sem pogledal Arino.

»Poznam tvojega gospoda,« sem nadaljeval.

»Poznate?« je polglasno odgovorila in povabila pogled.

Bralcu je treba povedati, zakaj sem s takšnim zanimanjem pogledal Arino. Ko sem živel v Peterburgu, sem nekako po naključju spoznal gospoda Zverkova. Zasedal je precej pomembno funkcijo, veljal je za izkušenega in sposobnega. Imel je ženo – debelušno, občutljivo, cmeravo in sitno; precej povprečno in naporno bitje. Imel je tudi sina, ta je bil pravi gospodič, razvajen in butast. Zunanji videz gospodu Zverkovu ni ravno koristil: s širokega, skoraj štirikotnega obraza so zvijačno pogledovale mišje očke in je štrlel nos – velik in ošiljen, s širokimi nosnicami. Na kratko postrizeni sivi lasje so mu kot ščetine štrleli nad nagubanim čelom, tanke ustnice so se ves čas premikale in se osladno smehljale. Gospod Zverkov je ponavadi stal z razkrečnimi nogami, debele roke pa je imel v žepih. Nekoč se mi je zgodilo, da sva se s kočijo skupaj odpeljala iz mesta. Zapletla sva se v pogovor. Kot izkušen in sposoben človek me je gospod Zverkov začel usmerjati na »pot resnice«.

»Dovolite mi, da pripomnim,« je naposled zapiskal, »vsi vi mladi ljudje o vseh rečeh sodite in razpravljate brez premisleka; zelo slabo poznate svojo lastno domovino; Rusije, dragi moj, v resnici sploh ne poznate, tako da veste! Vsi berete samo nemške knjige. Zdajle mi na primer pripovedujete to in ono o tem, se pravi o služinčadi ... Prav, nič ne rečem, vse to je lepo in prav; a vi jih ne poznate, vi ne

veste, kakšni ljudje so to. (Gospod Zverkov se je glasno useknil in nato ponjuhal tobak.) Dovolite mi, da vam povem majhno anekdotico, morda vas bo zanimalo. (Gospod Zverkov se je odkašljajal.) Gotovo veste, kakšno ženo imam; verjetno bi težko našel boljšo, priznajte. Njene hišne se nimajo samo lepo, ampak že kar rajsko ... A moja žena se drži pravila, da nikoli nima poročenih hišen. Tako res ne gre: pridejo otroci, to, ono – kako bo hišna skrbela za gospodarico tako, kot se šika, kako bo ugodila njenim kapricam? Ni ji več do tega, z mislimi je že drugje. Po človeško je treba presojudati. Nekoč smo se peljali skozi našo vas, to je bilo pred ... čakajte, da se ne bom preveč zlagal ... pred kakšnimi petnajstimi leti. Vidiva, da ima starešina punčko, hčerko, res ljubko; v njenem obnašanju je bila celo nekakšna, veste, nekakšna ponižnost. Pa mi žena pravi: ‚Kokó‘ – tako me namreč žena kliče, saj razumete – ‚vzemiva to punčko v Peterburg, res mi je všeč, Kokó ...‘ Jaz ji rečem: ‚Dajva, zakaj pa ne.‘ Starešina nama je jasno padel k nogam; saj razumete, takšne sreče nikakor ni pričakoval ... No, punčka, ki še nič ni vedela o svetu, je najprej malo pojokcala. Pa saj na začetku je res težko: domača hiša ... in vse to ... Kdo bi se čudil. A se nas je kmalu navadila; najprej so jo dali v dekelsko sobo; tam se je učila, seveda. In kaj mislite? Punčka je neverjetno dobro napredovala; moja žena se je povsem navezala nanjo, rada jo je imela in jo je kar tako prek vrste vzela za svojo spletično ... si lahko mislite! In res je treba priznati, da moja žena še ni imela takšne hišne, prav res, da ne: bila je uslužna, skromna, poslušna – vse, kar se pač zahteva. Jo je pa žena, to je tudi treba priznati, kar malo preveč razvajala; odlično jo je oblačila, ji dajala jesti z gosposke mize, jo s čajem pojila ... skratka vse, kar si sploh lahko predstavljate. Tako je kakšnih deset let služila pri moji ženi. Potem pa, si predstavljate, nekega lepega dne pride ta Arina – Arina ji je bilo ime – brez vnaprejšnje najave v moj kabinet in mi pade k nogam ... Takih stvari, vam kar odkrito

povem, ne prenesem. Človek nikoli ne sme pozabiti na svoje dostojanstvo, se strinjate?

„Kaj bi rada?“

„Ljubi Aleksander Silič, usmilite se me.“

„Kaj pa je?“

„Dovolite mi, da se poročim.“

Priznam, da sem bil osupel.

„Pa ti veš, trapa, da gospa nima druge spletične?“

„Gospe bom še naprej služila.“

„Neumnost! Gospa ne mara poročenih spletičen!“

„Morda lahko Malanja prevzame moje delo.“

„Zdaj mi boš pa še pamet solila!“

„Kakor ukažete ...“

Priznam, da se mi je kar malo zavrtelo. Sem pač tak, vam kar povem, sem tak, da me nič ne prizadene, nič me tako zelo ne prizadene kot nehvaležnost ... Vam res ni treba govoriti, saj sami veste – moja žena je utelešen angel, nedoumljiva dobrota ... Še zlodeju bi se zasmilila. Arino sem napodil. Mislil sem, da se bo morda spametovala; nekako nisem hotel verjeti v zlo, v zadrto nehvaležnost v človeku. A kaj mislite, da se je zgodilo? Čez pol leta se je spet oglasila z isto prošnjo. Takrat sem jo iskreno napodil in ji zagrozil, da bom vse povedal ženi. Bil sem ogorčen. A predstavljajte si mojo osuplost, ko je čez nekaj časa k meni prišla moja žena, vsa v solzah in tako razburjena, da sem se kar ustrašil.

„Kaj pa je?“

„Arina ...“

Kar nerodno mi je to izreči, saj razumete.

„Saj ni res! S kom pa?“

„Z lakajem Petruškom.“

Čisto me je iztirilo. Tak pač sem ... ne prenesem polovičarstva. Petruška ni kriv. Lahko ga sicer kaznujemo, a po mojem ni kriv.

Arina ... no, kaj tu sploh še lahko dodamo? Seveda sem takoj ukazal, naj jo postrizejo, oblečejo v stare cape in pošljejo nazaj v vas. Moja žena je ostala brez odlične spletične, a nismo imeli druge izbire: v hiši mora biti nekakšen red. Bolni ud je najbolje takoj odsekati. No, zdaj si pa sami predstavljajte ... saj vendar poznate mojo ženo: to je, to je, to je namreč angel! Navezala se je na Arino, Arina je to vedela, a vseeno ni imela nobenih zadržkov ... Ni res? Ne, povejte mi ... a ni bilo tako? Tu ni treba ne vem kaj razpredati! Kakorkoli že: izbire ni bilo. Mene, mene osebno, pa je nehvaležnost te punce kar resno užalila, dolgo sem bil potr. Recite, kar hočete ... a srca, čustev v teh ljudeh ne boste našli! Volka lahko še tako pitaš, pa bo še vedno volk ... Dobra lekcija je bila to! A hotel sem vam samo dokazati ...«

Gospod Zverkov ni končal svoje misli, obrnil se je stran, se tesneje zavil v svoj plašč in možato zatrl nehoteno vznemirjenje.

Bralec zdaj verjetno razume, zakaj sem s takšnim zanimanjem pogledal Arino.

»Si dolgo poročena z mlinarjem?« sem jo naposled vprašal.

»Dve leti.«

»Ti je gospod potem dovolil?«

»Odkupili so me.«

»Kdo?«

»Savelij Aleksejevič.«

»Kdo pa je to?«

»Moj mož. (Jermolaj se je sam pri sebi namuznil.) Vam je gospod govoril o meni?« je dodala Arina po krajšem premolku.

Nisem vedel, kaj naj ji odgovorim.

»Arina!« je od daleč zaklical mlinar. Vstala je in odšla.

»Je njen mož dober človek?« sem vprašal Jermolaja.

»Še kar.«

»Imata kaj otrok?«

»Enega sta imela, pa je umrl.«

»No, očitno se je mlinarju dopadla, ne? Je veliko plačal zanjo?«

»Tega pa ne vem. Ona zna brati; pri njihovem poslu je to ... to prav pride. Verjetno se mu je dopadla.«

»Ti jo že dolgo poznaš?«

»Dolgo. Prej sem zahajal k njeni gospodi. Njihova posest ni tako daleč od tle.«

»Tudi lakaja Petruška poznaš?«

»Pjotra Vasiljeviča? Jasno, da sem ga poznal.«

»Kje pa je zdaj?«

»K vojakom je šel.«

Obmolknila sva.

»Če sem prav razumel, je nekaj bolna?« sem naposled vprašal Jermolaja.

»Ah, kaj bi z boleznijo! Zgleda, da bo jutri dober sprelet. Ne bi bilo slabo, če bi zdajle malo zaspali.«

Jata divjih rac je s švistom preletela čez naju, slišala sva, kako se je v bližini spustila na reko. Že povsem se je stemnilo, zavel je mraz; v gozdu je zvonko gostolel slavček. Zakopala sva se v seno in zaspala.